

Transhümanizm Sürecinde İslam Dünyası

Doç. Dr. Ahmet Dağ

Deşifre Eden: Muhammet Bilal KOŞAR

https://www.youtube.com/watch?v=vTp2sz8_eNo&t=8s

Kuramlar bağlamında bakıldığında kuramların ya bir teori ya bir zemin oluşturma ya da var olan zemini anlama bağlamında bir duruşu olduğu görülmektedir. Marksizm gibi kuramlar daha çok zemini oluşturma çabasıyla ortaya atılmışken post modernizm gibi kuramlar ise daha çok zemini anlama çabası içerisindedir. Nitekim postmodernler, Marx'ın söylemini ileriye taşımaya yönelik amaç içerisinde bulunmuş olan kişilerdir. Marx'ın söylemine göre; şu ana kadar filozoflar dünyayı anlamaya çalışmışlardır. Bu cihetten sonra artık değiştirmeye çalışmalıdırlar. Marksizmin böyle bir söylemi ve fikri söz konusudur. Post modernlik ise mevcut olanı anlama, anlamlandırma amacı taşıyan bir yapıdır. Burada Jean Baudrillard'ın hangi konumda olduğuna dair sorular gündeme gelmektedir. Baudrillard; üç eserinde, “Üretim Aynası”, “Nesneler Sistemi” ve “Sessiz Yığınların Gölgesi” daha çok Marksist kuramla mevcudu anlama ve yorumlama çabası içerisine girmiştir. Ama bu üç eserinden sonra artık Marksist kuramın yetersiz olduğunu, mevcudu anlamada bize yeterli bir zemin sağlamadığını bularak kendi ifadesiyle Marksizmin terk edilmesi gerektiği ve en azından kendisi için Marksizmin bir çözümlenme getiremediği tespitinde bulunmuştur. Daha sonraki süreçte kendisinin **simülasyon kuramı** diye nitelendirdiği, aslında benim daha çok kavram olarak gördüğüm -çünkü kuramsal sürece tam geçtiğini ya da kuramsal süreci tam oluşturabildiğini düşünmüyorum.- unsuru ortaya çıkarmıştır. Belki de kuramsal süreç açısından ömrü vefa etmedi. 2007 yılında yaklaşık 70 yaşında vefat ettiği düşünüldüğünde; bir filozof, bir düşünür, bir akademisyen için bu yetmiş yaşın az olabileceği söylenebilir. Çünkü İnalçık 100 yaşını, Fuat Sezgin 90 yaşını bulmuştu. Bu bağlamda simülasyon kuramını tam inşa edemedi. Bir diğer husus ise bana göre Baudrillard'ın erken ölmüş olmasıdır. Twitter, Instagram, Facebook ya da Whatsapp gruplarının yaygınlaştığı bir döneme şahit olamadan, tam bunların başladığı bir süreçte Baudrillard vefat etti.

Tezi itibariyle Baudrillard, her şeyin bir “**mış gibi**” sürecinin içerisine girdiğini söylüyordu. Ona göre kitle iletişim araçlarıyla artık hakikat yitirilmiştir. Kitle iletişim araçları hakikati anlamak ve anlatmak yerine daha çok hakikati inşa etme, oluşturma zeminini sağlayan

unsurlardır. Bu anlamda aslında Baudrillard'ın simülasyon kuramı mevcut zemini inşa etme değil mevcut zemini anlama çabasıdır. Bu nedenle Baudrillard modernitenin getirmiş olduğu problemlere yönelik bir reddiye içermesi bağlamında bir postmodernidir. Ama kendisinin biza-tihi söylediği şey; postmodernlik diye bir deyim varlığına dahi inanmadığını ifade ederek postmodernist olmadığını. Bu itibarla Baudrillard, postmodern olduğu yönündeki iddiaları reddetmiş biridir.

1970'lerden 2007'ye kadar olan süreçte, yazmış olduğu bütün metinlerde kendi ifade-siyle simülasyon kuramını -benim ifademle ise simülasyon kavramını- inşa etmeyi, oluştur-mayı ve dünyada olup bitenlerle insanı anlama çabası içerisinde dert edinmiş olan biridir. Ya-ni bu anlamda dertli bir adamla karşı karşıyayız. Çünkü Baudrillard; insanın ıskalandığının, unutulduğunun farkındaydı. Kitle iletişim araçlarına paçamızı kaptırıyoruz ve kitle iletişim araçları üzerinden yeni bir insan türü inşa ediliyor. İşte Baudrillard bu tespitlerde bulunmuş-tur. Tabi transhümanizm ise Baudrillard'ın hiç değindiği bir şey değildir. Bu terim ilk olarak Julian Huxley tarafından 1957 yılında kullanılmış olan bir kavramdır. Fakat transhümanizm sürecinin daha çok 2005'ten sonraki uygulamaları ile karşı karşıyayız.

Transhümanizm; yapay zekâ, siber teknoloji, biyoteknoloji ve nörobiyoloji gibi çalış-maları var olan hem insanı dönüştürme hem insan dışında bir ara varlık üretme hem de mev-cut dünyayı değiştirme dönüştürme hareketi olarak nitelendirebileceğimiz bir harekettir. NBIC diye nitelendirilen; nöro, biyo, info ve kogno süreçlerini tamamıyla dahil ederek insanı hem fizyolojik olarak hem de psikolojik/bilişsel olarak güçlendirme hareketi olduğu gibi aynı zamanda Descartes'çı felsefeyi daha post bir sürece taşıyan bir süreçtir. Descartes, madde yer kaplar ruh düşünür, madde düşünmez ruh yer kaplamaz demektedir. Transhümanizm, 17. yüzyıl mekanik düşüncesine sahip olan Descartes felsefesini daha ileriye taşımıştır. Bu çerçe-vede maddenin düşünebileceğini bize öğretmiş ve örneğin maddi bir şey olan bir silikona dü-şünme yeteneğinin verilebileceği iddiasını dile getirmiştir. Bu süreç, hem imkânları hem de zaafı barındırmaktadır. Ne gibi imkânları var denecek olursa aslında aydınlanmada da iddia edilen unsurlar burada görülür. Aydınlanmada; insanın daha özgür bir varlık olacağı, insanlar arası eşitlikçilik düzeyinin artacağı ve aynı zamanda insanın daha konformist/rahat bir hayat yaşayacağı yönünde iddialar söz konusuydu. Ama aydınlanmanın neticesinde insanlık böyle bir neticeyle karşı karşıya kalmadı. Aydınlanmanın hemen arkasından doğan sanayileşmeyle insan emeğinin sömürülmesi ortaya çıktı. 6-7 yaşındaki çocukların, kadınların günde 17-18 saat çalıştırılması ve ekonomik olarak sınıflar arası eşitsizliğin doğması sürecine geçildiği gibi aynı zamanda batı dünyasının dışında sömürgeciliği meydana getiren; gittikleri bölgenin hem

hammaddesini/toprağını sömüren hem coğrafyasını sömüren hem de insanını sömüren bir sömürgeleşme tecrübesi yaşandı. Arkasından ise 1. ve 2. Dünya savaşı sürecini doğurdu. Liberal ve kapitalist yönetimler -bu aslında bizde çok tartışılmasa da- monarşik ve feodal yönetimlere göre insanlığın canını daha çok acıtmıştır. Son yüz yıllık sürece bakıldığında yüz milyondan fazla insanın dünya savaşları, iç savaşlar, işgaller neticesinde öldürüldüğü görülür. Son zamanlara doğru ise Körfez savaşlarıyla birlikte Suriye, Libya ve Yemen gibi bölgelerde üretilen iç savaşlar ve işgaller neticesinde insanlığın katledilmesine devam edilmiştir.

Burada aydınlanmanın suçunun olmadığını söyleyemeyiz. Nitekim Toynbee ve Spengler gibi filozoflar, tarih felsefecileri bu yüzyılı **felaket yüzyılı**, **çöküş yüzyılı** gibi isimlerle ifade ederler. Transhümanizm aslında yeni bir aydınlanma, neo aydınlanma türüdür. Var olan süreçte barışın getirilebileceği iddiasını da taşımaktadır. Yani artık savaş olsa bile onlara göre insanlar savaşmayacaktır. İnsanlar yerine üretilmiş androidler savaşacaklar ve insanlık bu anlamda ölümle neticelenen bir savaşın içerisinde olmayacaktır. Çünkü transhümanistlere göre şehitlik kavramı -ki şehitlik kavramı batı için de geçerlidir.- olsa dahi kimse çocuğunu askere göndermek istememektedir. Askere giden ya da askerde savaşan varlıklar transhuman denilen, ara varlıklar denilen android varlıklar olacaktır. Fakat burada transhümanistlerin kavrıldığı nokta bu robotların nereye kadar birbirlerini öldürebilecekleridir. Ya da yapay zekâ uygulamaları üzerinden gerçekleştirilen yapay zekâlar nereye kadar insan komutuyla düşüneceklerdir?

Kendi kendilerine düşünme mekanizmaları edinmeleri mümkün müdür? şeklinde bir tartışma zemini vardır. Çok az bir kısım bunun bir tehlike doğuracağını, yapay zekânın belli bir zaman sonra insan iradesinden çıkıp kendi kendine düşünebilen, kendi dilini oluşturabilecek bir sürece gidebileceğini söylemektedir. Bunlardan biri olan Musk, bu sürecin devletler tarafından kontrol edilmeyip şirketlere ya da şahıslara bırakılması durumunda kendi iradesine sahip olan, kendi kendine dil üreten yapay zekâların insanlık için tehdit olacağını ifade etmektedir. Nitekim Zuckerberg, Musk'ın bu açıklamasına karşın Musk'ın bu düşüncesinin yanlış olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte yapay zekâ çalışmalarının çok imkanlar içerdiğini söylemiştir. Ancak Zuckerberg, Facebook'ta geliştirilen yapay zekanın, kendi dilini ürettiği için kapatmak zorunda kaldığı bir laboratuvarı olduğunu da unutmuştu. Tabi ki hizmet sektöründe -servis yapabilen robotlar, ameliyat gerçekleştirebilen doktorlar, dosyayı karara bağlayan yargıçlar olduğu düşünüldüğünde- çeşitli imkânlar söz konusu olmaktadır. Hatta yargı konusuna yönelik bir örnek de söz konusudur. Bir dosya 4 hukukçuya verilmiş ve bu hukukçular 4 günlük uğraş neticesinde dosyada %20 hata çıkarmışlardır. Yapay zekâ ise 4 saat neti-

cesinde %4 hata ile bu hukuksal durumu karara bağlamıştır. Bu anlamda özellikle hukuk, tıp ve hizmet sektöründe ya da ulaşımda (insansız hava araçları ve Tesla örneklerinde görüleceği üzere) bu gibi imkânların olduğu konuşulmaktadır.

Transhümanistlerin de transhümanizme eleştirel yaklaşımların da sorun ettiği bir durum ise her şeyin yapay zekâ ya da çeşitli robot askerler vb. eliyle yapıldığında insanlığın işsizlik durumunun ne olacağıdır. Transhümanistlerden birileri bu konuda biraz rahat. Öjeniye başvurulabileceğini düşünenler de vardır. Yani bu sürece uyum sağlayamayan insanların tasfiye edilmesi, bir anlamda hayatının sonlandırılmasına yönelik yaklaşımlar ve öneriler vardır. Bu çok açıktan olmayıp daha çok transhümanizm eleştirisi getirenlerin, son dönemde ülkemizde de tartışılan LGBT üzerinden, toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden, tartıştıkları meseleler şeklinde söz konusu olmaktadır. Bu meseleler bağlamında LGBT'nin Rockefeller ve Soros tarafından desteklenmesi söz konusudur. LGBT ya da benzeri hareketlerin desteklenme nedeni anti-transhümanistler denilecek yazarlardan bazıları tarafından; üremeyle birlikte insan nüfusunun artmasının büyük sorunlar teşkil edeceğinin ve bundan dolayı insanlığın işsiz kalacağı, bu işsizlik, açlık, yoksulluk ya da insanların birbirine saldırması ve gasp etmesi sorununun meydana getireceğinin düşünülmesinden dolayı, insanın cinsel ihtiyaçları veya güdünün eşcinsellik üzerinden gerçekleştirilmesiyle üremenin azaltılabileceği, bundan dolayı LGBT ile transhümanizm arasında bir ilişki olduğu ifade edilmektedir.

Özellikle batı düşüncesinde ve dünyasında bu konuda ortaya konulan birçok makale vardır. Ne yazık ki Türkiye'de bu ilişkiler kurulabilmiş değildir. Sadece transhümanizm sürecinin kendisinin getireceği imkân ve zaafı üzerinde bile Türk akademisi, düşünürü ve Türkiye devlet kurumları düşünmüş değildir. Şu an bu durum ne devletin üzerinde düşündüğü ne de akademisyen ve düşünürün üstünde düşündüğü bir mesele değildir. Oysa bu mesele üzerine düşünülmesi gerekmektedir. Geçenlerde okumuştum. Afrikalı akademisyenler transhümanist sürecin Afrika'da ne gibi etkileri bulunduğuna dair çok katılımlı bir konferans düzenlemişti. Çünkü bence Afrikalılar bizim farkında olmadığımız bir şeyin farkındalar. Farkında oldukları şey transhümanist süreçte -bu durumu "İnsanın ve Dünyanın Dönüşümü" kitabında da yazdığım üzere- en çok acı çeken ülkeler ilk olarak gelişmemiş ülkeler ikinci olarak ise İslam coğrafyasının olacağıdır. Çünkü gelişmemiş ülkeler, transhümanistlerin de gizli olarak ifade ettiği; işe yaramayan insanların sadece barındığı ülkelerdir. İşe yaramayan insanların barındığı ülkelerin transhümanist süreçte hiçbir işlevi, gerekliliği ve aslında yaşam hakkı da yoktur. İslam ülkeleri hakkında ise; yine bir yazımda ifade ettiğim üzere yeni bir gaz odaları kurulsa bu odalara atılacak olan kişiler bu kez Yahudiler değil Müslümanlar olacaktır.

Biraz ürkütücü bir durum olsa da bunu 2005 yılında ifade etmişim. Nitekim İslamofobi denilen süreç 2010 yılından sonra batıda yükselen bir süreç oldu. İslamofobik liderlerin daha çok tercih edildiği demokratik bir sürece giriyoruz. Trump bunun örneği durumundadır. Her ne kadar Çankırı'nın Kalfat köyünden olan biri olan, benim de hemşerim olan ☺ Boris Johnson'un, Osmanlı kökenli olduğu söylense de islamofobik anlamda birçok mesajı söz konusudur. Bu sürecin, İslamofobik tavrın batıda daha çok yükseleceğini düşünüyorum. Çünkü Batılılar, artık Avrupa'nın **Avrobistan'a** dönüşmeye başladığını söylemekte ve bunu kendileri için büyük bir tehdit olarak görmektedirler. Yani batılı akademisyen ve düşünürler, 2050 yılında AB nüfusunun %25'inin Müslümanlardan oluşacağını ve o zaman Londonistan'dan, Berlinistan'dan bahsedileceğini söyleyerek ürkütüklerini kışkırtıcı şekilde ortaya koymaktadırlar.

Bu bağlamda hem Müslümanların mevcut atıllığı, var olan teknolojik ve sosyal gelişmelere kapalılığı, süreçleri okuyamamaları hem de kendilerine karşı gittikçe artan bir öfke ve nefretin ileriki yıllarda Müslümanların mağduriyetini daha da artıracaklarını düşünüyorum. Tabi Baudrillard'a dönülecek olursa 1984'te İspanyol dergisine verdiği mülakatta şunu dediğinden bahsedebiliriz: "Mevcut olan Batı, artık insanlığa model olmaktan çıkmıştır. Batının artık insanlığa verebileceği hiçbir şeyi yoktur. Batı iki şeyi yapmakla karşı karşıyadır. Ya kendini sıfırlamalı ya da intihar etmelidir. Batının kendini sıfırlama ihtimali artık ortadan kalktığından, eğer insanlığa bir faydası olacaksa Batı'nın yapacağı tek şey intihar etmektir." Tabi bu biraz aforizmatik, biraz sert bir ifadeydi. Bununla birlikte insanlığa alternatif olabilecek iki medeniyet türünün olduğunu ifade etmiştir. Biri Japonya'nın üretmiş olduğu uygarlık, biriyse İslam Medeniyetidir. Japonya'nın üretmiş olduğu uygarlığın hiperteknolojik olmasından dolayı Batı için artık bir çözüm olmadığını, çünkü onun artık teknolojiye bulaşık halde olmakla birlikte teknolojiyi de aştığını ifade etmektedir.

İslam Medeniyetini bir alternatif ve ümit olarak görmekteydi. Çünkü ona göre bu medeniyet sanayileşme ve teknolojikleşmenin ürpertici tarafına bulaşmamıştır. Bu söyleşiden bu yana 35 yıl geçtiğinden, Baudrillard'ın eğer bugün yaşasaydı böyle düşüneceğini zannetmiyorum. Çünkü ben Körfez bölgesinde, Arap coğrafyasında da bulundum ve oralarda 3-4 yıl kaldım. İslam dünyası üretici olarak bir ilişki kurmadı hala ama tüketici olarak İslam toplulukları dolayısıyla İslam coğrafyasında yaşayan Müslümanlar paçalarını teknolojiye çok kötü bir biçimde kaptırdılar. Körfez bölgesinde BAE, Suudi Arabistan, Katar, Bahreyn gibi ülkelere baktığımda -zaten Yemen, Libya, Suriye gibi bölgelerde insanların internet, akıllı telefon, tablet kullanma gibi imkânları kalmadığından- onların neredeyse zamanlarının çoğunda bunlarla meşgul olduklarını bizzat gözlemlemişim.

Oradaki insanlar artık kitap taşımıyorlar. Bizde de bu süreç yavaş yavaş başladı. Artık akıllı telefon ve/veya tabletleri onlara tamamıyla yetiyor. Bu İslam dünyasının çok kötü bir biçimde teknolojikleşme sürecine paçasını kaptırdığını gösteriyor. Bu transhümanist süreçte Müslümanların alternatif bir süreç geliştirmesi mümkün müdür? Ben mevcut zihinsel durum itibarıyla bunun mümkün olduğunu düşünmüyorum. Yani ne üretici olarak süreci farklı bir evreye dönüştürecek ne de sürecin “ne”liğini anlamaya yönelik bir zihinsel durum olduğunu çok düşünmüyorum. Ama İslam medeniyetinin ortaya koyduğu tecrübelerle bakıldığında, örneğin Cezeri'nin robot çalışmalarına baktığımız zaman bu çalışmalarda Iron Men gibi bir savaş robotu üretmeye çalışmadığını görüyoruz. Ama Batı'da Iron Men'ler üretmeye yönelik ciddi anlamda çalışmalar vardır. Nitekim Amerikan Savunma Bakanlığına bağlı olan askeri teknolojiyi takip eden kurumu DARPA'nın 2035'te ABD ordusunun 1/3'ünün android ve robotlardan oluşacağı, insansız tanklar, uçaklar ve denizaltılar gibi, binlerce karınca ve arıdan oluşan robotik termitlerin kullanılacağı şeklinde öngörülerini söz konusudur. Tabii bu konuda da çalışmaları vardır.

Bu süreçlere bakıldığında İslam medeniyetinin şöyle bir vazifesi vardır: İslam medeniyeti sadece Müslüman coğrafyayı huzura erdirmeye, sükûnete ulaştırma amacını taşımamakta, tüm insanlığı sükûnete ulaştırma gibi bir amacını taşımaktadır. Diğer bir durum daha çok Gazali için ifade edilir. Gazali'nin mekaniğin kurallarına, Descartes'ci kartezyen felsefenin düşüncü sistematiğine sahip olduğu ama ben bunda hayır görmedim deyip terk etmesi; dolayısıyla Newton mekaniğinin önermelerine sahip olduğu bir süreç olmuştur. Burada terk etmeyeydi daha iyi olurdu şeklinde tartışmalar olabilir. Ancak Newton'dan beş asır önce mekaniğin kanunlarını bulma, Descartes'ci felsefeye ulaşma gibi bir imkânla biz sahip olacaktık şeklinde düşünemeyiz. Çünkü bu Newton mekaniği, insanlığa ciddi problemler getirdi. Yani sadece sanayileşmeyi getirmedi. Aynı zamanda sömürgeciliği getirdi. Sadece sömürgeciliği getirmedi aynı zamanda siyasetin, kural ve kanunların farklılaşmasını getirdi. Güç ve iktidar denilen sürecin daha katı bir biçimde dönüşmesine yol açtı. O yüzden Müslümanların güç ve kudret isteği Kuran tarafından engellenmiştir. Bu onun işi değildir. Yani Müslümanın güç, kudret elde edip başkasını tahakkümü altına koyup onu yönetme ve sömürme gibi bir talebi olamaz. Kuran ve dolayısıyla da Allah buna müsaade etmemektedir. Tüm bunlara bakıldığında transhümanist sürecin bu yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir.

Benim burada üçlü bir tasnifim var. Batı medeniyeti ki transhümanist sürecin en çok katalizörü olan, çekicisi olan batı uygarlığı üçlü sisteme dayanmaktadır. Greko, Kristo ve Judeo bu dayanaklardır. Greko dediğimiz Grek düşüncesidir. Bu düşünce sistematik olarak, yapı itibarıyla daha çok **güce** dayanmaktadır. Roma İmparatorluğu adeta bu Grek düşüncesi-

nin pratiğidir. Ve bu güce, kudrete dayanmaktadır. Kristo dediğimiz şey tutkudur. Tutku hastalıklı bir şeydir. Passion, denilen bir şeydir. Yani tutku süreci içerisindeyseniz artık hakikati ve insanı görmeyi unutursunuz. Tamamıyla tutkularınız eşliğinde iken -ki bu düşüncenin en büyük nirengi noktalarından, önemli filozoflarından biri olan, aslında ıskalanan kişilerden biri olan David Hume böyle der.- akıl tutkuların kölesidir. Çünkü batı düşüncesi içerisinde tutkunun yeri daha önemlidir. Çünkü Hristiyan düşüncesi içerisinde tutku önemlidir. Nitekim “Passion” filmi buradan hareketle oluşturulmuş bir filmidir. Üçüncü olarak Batı düşüncesinin temelinde olan Judeo dediğimiz Yahudi düşüncesi ise ihtirastır. Yani artık tutkuyu da aşmış, hırsla ve rekabete dönüşmüş daha çok edinmeye dönüşmüş bir duygu durumudur. Bu da batı düşüncesinin daha güçlü olma isteğini artıran bir şeydir.

Transhümanist düşüncenin bu üçlü yapısı söz konusudur. Tüm bunlara baktığımız zaman şu soruyla karşı karşıyayız: Müslümanlar bu sürecin öznesi mi olacak nesnesi mi olacak? Ben bu dualiteyi biraz görmezden geliyorum Çünkü Müslümanlar düalitelerle düşünen kişiler değildir. En azından öyle olmamalıdır. Çünkü Müslümanlar tevhidi düşünceyle düşünmeyi benimsemişlerdir. Yani monist, birici bir düşüncededirler. Birçok süreci aynı anda düşünebilen, aynı anda kotarabilen bir durum söz konusudur ki bunun en büyük örneğini Allah resulünde (s.a.v.) görüyoruz. Yani Allah resulünün (s.a.v.) Müslümanların Mekke’den ayrılış sürecindeki farklı tercihleri, toplumun bir kısmını Habeşistan’a göndermesi, bir kısmını Medine’ye götürmesi, bir kısmını Mekke’de tutması, Medine’ye geçtikten sonraki süreçte ise çok farklı toplulukları bir araya getirebilme durumu bu tevhidi düşüncenin tezahürüdür.

O dönemde Müslümanların nüfusa oranının %15 gibi az bir oran olmasına karşın ümet olabilmeyi diğer topluluklarla birlikte becerebilmiştir. Bu anlamda bizim özne ya da nesne olmak zorundayız şeklindeki bir süreçte batı düşüncesine insanlığı ve merhameti hatırlatabilmemiz gereklidir. Bu çok önemlidir. Biz bunun müdavimi ve mümessili olan bir toplumuz. Merhamet toplumuyuz. Aslında Yeni Zelanda saldırısında bunu gördük. Kendisini öldürmeye gelen, katletmeye gelen, camiye elinde silahla gelen kişiye orada “hello brother” diye seslenmiştir. Bu ona/katile bakarak bir Müslümanın merhameti hatırlatmasının hikâyesidir aslında. O süreçte biz Yeni Zelanda başbakanının ağlamasını, hüzünlenmesini çok konuştuk. Bu da mühimdi. Özellikle islamofobinin yükseldiği son dönemde bir devlet başbakanının Müslümanlara göstermiş olduğu hassasiyet takdire şayandı. Ama biz orada önemli bir şeyi unuttuk. O silahlı teröristi selamlayan; ona “seni selamlayarak, seni barış, huzur ve sükûna davet ederek sana bu terörist eyleminden vazgeçmeni öneriyorum” diyen Müslüman kardeşimizi, am-

camızı ıskaladık. Ki bu büyük bir ıskalamaydı. Bunun üzerinde aslında bir medeniyet tasavvuru, bir düşünce tasavvuru bulunmaktadır.

Batıya Müslümanlığın ne olduğunu, insanlığın ne olduğunu hatırlatabilirdik. Nietzsche neden mühimdir? 1900'lerden önce Avrupa'nın, Vezüv'ün kenarına yaklaşmakta olan bir buz parçası gibi olduğunu ifade ettiğinden önem arz etmektedir. Yakında büyük patlamaların olacağını ifade ediyordu. Nitekim Nietzsche 1900 yılında öldü. 1914'te bizzat batılıların neden olduğu bir savaş olan 1. Dünya Savaşı; yine bizzat kendilerinin neden olduğu ve kendilerinin birbirlerini vurduğu ikinci bir dünya savaşı meydana geldi. Aslında Nietzsche'nin dikkat çektiği şeylerden biri de buydu. Büyük patlamalar denilen şey söz konusu patlamalardır. O yüzden Batı uygarlığının Baudrillard'ın ifade ettiği anlamda bir model olmaktan çıkması denilen süreç buydu.

Bir model geliştirme zeminine sahip olabiliriz. Ama süreç içerisinde baktığımız zaman -örneğin ben Müslümanların transhümanizm hakkında ne düşündüğüne baktığımda- ne yazık ki fikhi bağlamda, kelami bağlamda, en azından ilmihal bağlamında, yine Kuran'ın anlaşılması ve yorumlanması bağlamında bu çalışmaların olmadığını görüyoruz. Sadece (yeni ismiyle) Abdülhakim Murad'ın bir yazısı ve on dakikalık bir videosu (transhümanizm ve İslam) var. Bu çalışma da bizatihi İslam coğrafyası topraklarında yapılmış olan bir çalışma değil. Bu bağlamda biz bu yeni süreci okuma ve anlama cihetine girmeliyiz. Aslında Elon Musk'ın duymuş olduğu kaygı ve problemleri biz Müslüman olarak daha çok zikretmemiz, yazıp çizmemiz; bir anlamda bu sürecin sağlıklı bir biçimde yönetilmesinde var olmamız gerekiyor. Bu sürece karşı çıkmak şu an bir "yobazlık" olarak görülebilir. Yapay zekâ çalışmalarına karşı olmak, nörobiyoloji ya da biyoteknolojiye karşı olmak, robotik ya da android varlıklarının geliştirilmesine karşı olmak şu an çok da cesaret edilebilecek bir şey değil. Ama bu sürecin problemleri, getirdiği etik ve hukuki sorunlar ciddi sorunlardır. Bu çalışma kendisiyle birlikte etik ve hukuki sorunları da getirecektir. Örneğin şimdiden var olan "**deepfake**"ler bu duruma örnek teşkil etmektedir. Sizin yüzünüz tamamıyla bir bedene giydiriliyor ve o beden müstehcen bir filme dahi konu edilebiliyor. Ya da bilgisayar ara yüzü yüklemek konusundaki çalışmanın birkaç yıl içerisinde biteceği söyleniyor. Yani ara yüz yüklemek denilen şey bilgisayarda, hard diskte olan şeyin sizin zihninize giydirilebilirliği anlamına geliyor. Giydirilebilir bilgisayar denilen şey, bilgisayarda olan malumatların size giydirilmesi anlamına geliyor. Bu kez akıl ve irade meselesi tartışmaya girecek ki İslam düşüncesinin en çok problem ettiği, üzerinde kafa yorduğu şeylerden biridir. Giydirilebilir bilgisayarla zihin dinamiği edinmiş olan bir varlığın kul olarak mesuliyeti nedir, insan olarak mesuliyeti nedir, yapacakları şeyler ne kadar

insanidir, ne kadar İslamidir? Bu tartışmaların bizde özellikle teologlar tarafından, İslam ilahiyatçıları tarafından yapılması gerekirken ne yazık ki Türkiye'deki İslam ilahiyatçıları ya da teologların şu ana kadar yazdığı bir makale dahi yok. (Belki ben yanılıyor olabilirim, uyarılabilirim.) Bu ciddi bir eksiklik. Oysa Batı'da transhümanizm ve insanlık üzerine yazılmış binlerce makale ve kitap varken “transhümanizm ve İslam” bağlamında yazılmış bir çalışma yok. Kısaca Müslümanlar sert bir süreçle karşı karşıya kalacaklar. Bu süreçte mağdur olma, köleleştirilme, yok edilme, tasfiye edilme süreçleriyle karşı karşıya kalabilirler. Bu bir kehanet falan değil. Burada bir olasılık ortaya koyuyorum, bir kesinlik ortaya koymuyorum. En azından şu an var olduklarından daha mağdur, daha yoksun, daha aciz bir duruma gelebilirler. O yüzden hem insanların hem Müslümanların bu sürecin üzerine düşünmesi gerektiğini ve bu sürecin “ne”liğini anlamakla mesul olduğunu düşünmekteyim.